

Tijdelijke ontsluiting in de 'Zanden van Alden Biesen' te Tongeren

Johnny Laporte*

Tijdens het najaar van 2007 was er - gedurende een korte periode - op het grondgebied van de gemeente Tongeren een tijdelijke ontsluiting in de Zanden van Alden Biesen.

In het noorden van het stadje, aan de Bilzersteenweg (coördinaten: N 50°47'17,88" / O 5°27'49,32") zagen we een uitgraving die bedoeld was voor de aanleg van een ondergrondse parkeergarage voor een aantal flats die er bovenop moesten komen.

Bij een eerste bezoek bleek dat, wegens de steile wanden, de bodem van de put eigenlijk onbereikbaar was. Bij een tweede bezoek was de eigenaar gelukkig ter plaatse en kregen wij zijn welwillende toelating om tot de put door te dringen via de kelders van een belendend gebouw. Een tweetal emmers met materiaal om uit te zeven werden meegenomen.

Enkele dagen later keerden wij nog eens terug, dit keer vooral met de bedoeling het profiel te bekijken en grondmonsters te verzamelen. Jammer genoeg was het daarvoor reeds te laat: de wanden waren afgedekt met plastic en de bodem van de put was klaargemaakt voor het storten van een betonlaag.

Profiel

Wat het profiel van de bouwput (zie de figuur hiernaast) betreft beschikken wij dus helaas slechts over een foto van de zuidelijke wand van de ontsluiting en van onze waarnemingen.

Bovenaan was het een troep: geroerde grond, vermengd met materiaal dat uit de bouwput kwam (A). Een duidelijk maaiveld kon niet vastgesteld worden.

Dieper gaand bood een laag van zo'n tien centimeter dik wat houvast: enige silexkeien, kleinere keitjes en afgesletten resten van *Glycymeris* (1).

Vervolgens was een laag geel/lichtbruin zand te zien, 50 centimeter dik (2). Deze laag werd niet onderzocht.

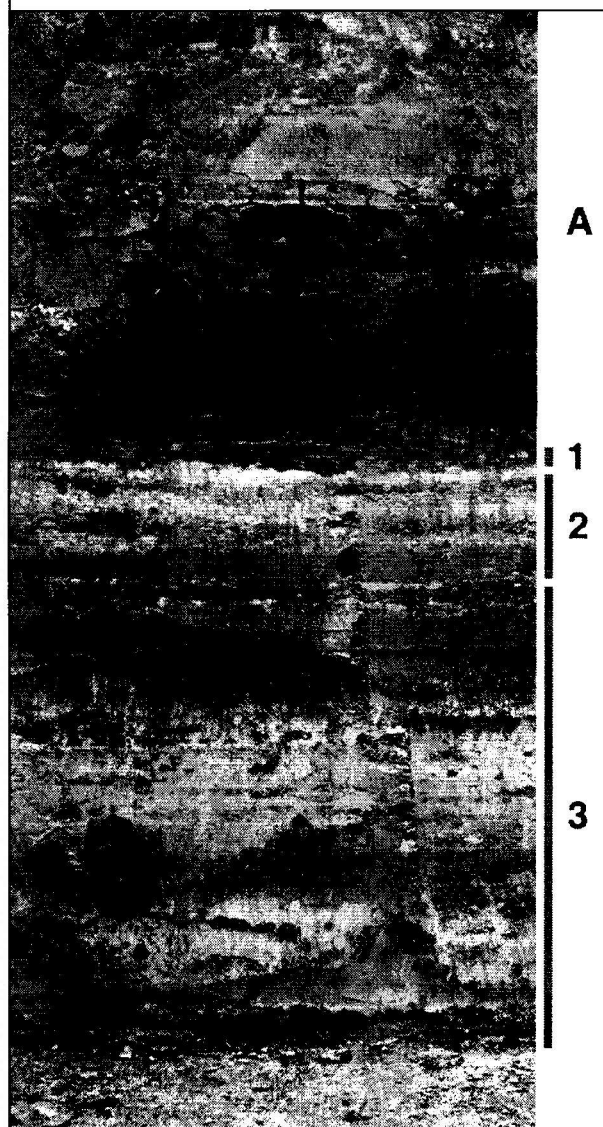
De twee meter daaronder, tot op de bodem van de bouwput, bestond uit een homogeen lijkend pakket van lichtgrijze klei (3). Bij nader toezien bleek het eerder te gaan om laagjes lichtgrijze klei, zandige klei, dunne laagjes (maximaal een centimeter) wit zand met veel schelpen, plaatselijk aaneengekit en roestkleurig wordend.

In de bodem van de bouwput werd een handboring uitgevoerd. Maar dat was hele zware arbeid, en ze werd na anderhalve meter gestaakt. Tot op deze diepte bleven we hetzelfde pakket aanboren.

Het betreft hoogstwaarschijnlijk een facies behorend tot het Alden Biesen Lid, Borgloon Formatie, Tongeren Groep, Onder-Oligoceen (Rupeliaan).

Profiel tijdelijke ontsluiting Tongeren

N 5° 47' 17,88" / O 5° 27' 49,32"

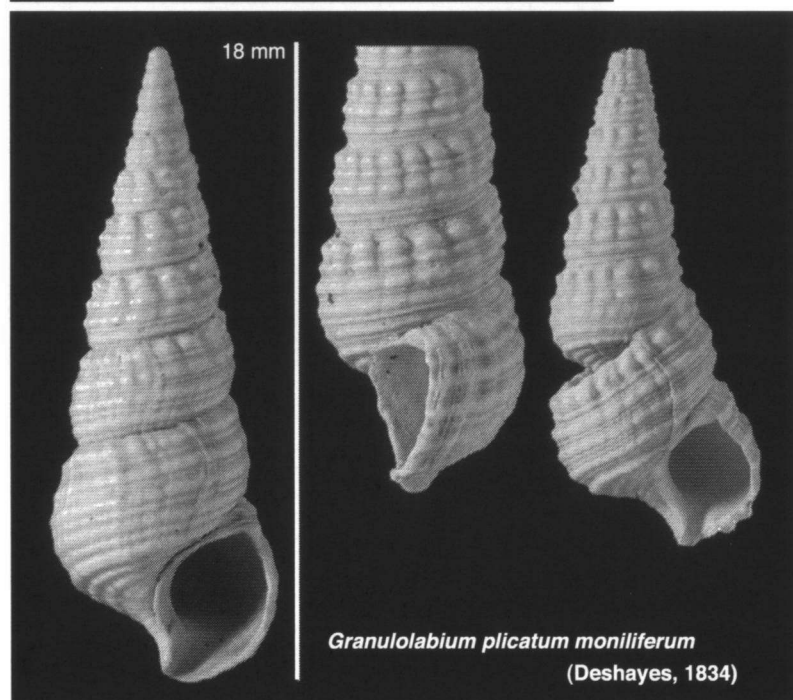
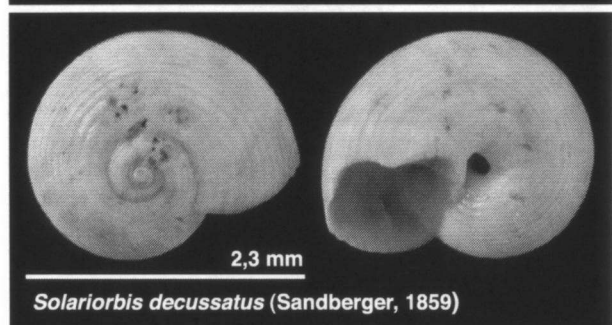
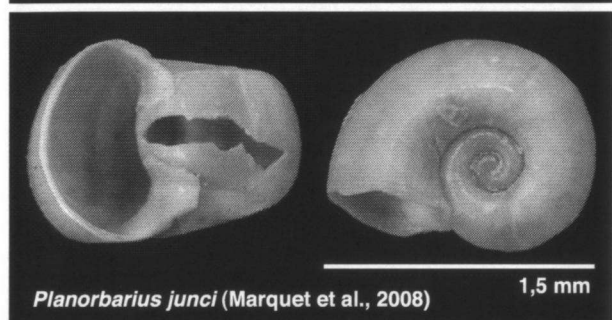
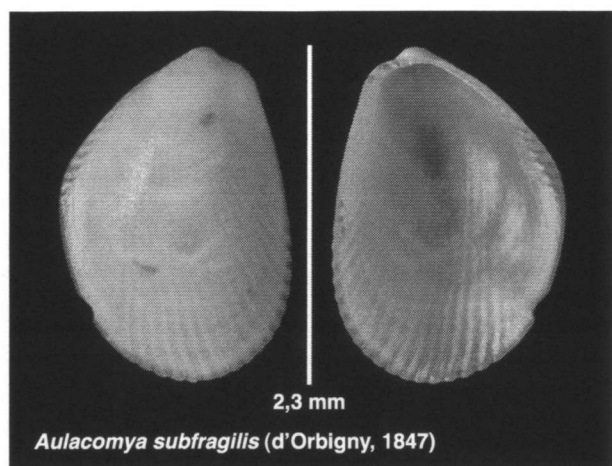

A Geroerd, leem, vermengd met materiaal uit de bouwput

1 Enkele silexkeien, afgesletten resten van *Glycymeris*

2 Geel / lichtbruin zand

3 laagjes lichtgrijze klei, dunne laagjes wit zand met veel schelpen, plaatselijk aaneengekit

Soortenlijst

Een aangename verrassing was dat de schelpjes in uitstekende conditie bewaard gebleven zijn. In totaal werd zo'n vier kilogram uitgezeefd materiaal doorzocht.

Naast de schelpjes werden vrij veel (nooit groter dan drie millimeter wordende) werveltjes van vissen gevonden. We vonden ook één enkele otoliet (veel groter dan de werveltjes), twee restjes van decapoden, wat zeepokken, ostracoden en kalkkokerwormen.

MOLLUSKEN

Bivalvia

Aulacomya subfragilis (d'Orbigny 1847) - enkel schelpjes van juveniele dieren

Modiolula pygmaea (Philippi, 1843)

Paralucinella undulata (Lamarck, 1806)

Parvicardium nystianum tongricum (Bayan, 1873)

Polymesoda subarata convexa (Brogniart, 1822)

Cordiopsis incrassata (Nyst, 1836) - komt enkel voor in de kleiige facies van de Zanden van Alden Biesen

Corbula (*Varicorbula*) *gibba subpisum* (d'Orbigny, 1852)

Lentidium (*Ajanssenium*) *donaciforme* (Nyst, 1836)

Gastropoda

Theodoxus (*Vittoclithon*) *hoeseltensis* Marquet et al., 2008

Sandbergeria cancellata (Nyst, 1836)

Potamides lamarcki Brogniart, 1810

Granulolabium plicatum moniliferum (Deshayes, 1834)

Mesohalina margaritaceus labyrinthus (Nyst, 1836)

Melanoides fasciata (J. Sowerby, 1819)

Euspira achatensis (De Koninck, 1837)

Turboella turbinata (Lamarck, 1804)

'Hydrobia' draparnaldii (Nyst, 1836)

Stenothyroides pupa (Nyst, 1836)

Stenothyroides bidens (Bosquet, 1859)
Solariorbis decussatus (Sandberger, 1859)
Nystia duchasteli (Nyst, 1835)
Keepingia gossardii (Nyst, 1836)
Mangelia costellaria (Nyst, 1836)
Syrnola (Puposyrnola) laevis (Bosquet, 1859)
Syrnola (Puposyrnola) intumescens (Von Koenen, 1891)
Odostomia pingue (Von Koenen, 1891)
Lymnaea (Stagnicola) fabulum (Brogniart, 1810)
Gyraulus (Gyraulus) schulzianus (Dunker, 1853)
Vallonia sandbergeri (Deshayes, 1864)
Planorbarius junci Marquet et al., 2008

Voor de aardigheid zijn hierbij foto's gevoegd van enkele algemene en van enkele kleinere soorten, waarvan niet zo veel beeldmateriaal bestaat.

Deze korte bijdrage had ik niet kunnen schrijven zonder de recente publicatie van Robert Marquet, Jos Lenaerts, Cor Karnekamp en Richard Smith bij de hand, en ik dank Marquet voor het kritisch nalezen van de tekst.

Literatuur

- Glibert, M. & De Heinzelin, J., 1954. L'Oligocène inférieur Belge. Volume Jubilaire Victor Van Straelen, Bruxelles
 Janssen, A.W., 1963. Gastropoda uit de Belgische "Sables de Vieux Joncs" en de Nederlandse "Cerithiumklei" (Oligoceen). *Basteria* 27 (1-2) & 27 (3-4).
 Marechal, R. & Laga, P., 1988. Voorstel Lithostratigrafische Indeling van het Paleogeen. Brussel.
 Marquet, R., Lenaerts, J., Karnekamp, C., Smith, R., 2008. The molluscan fauna of the Borgloon Formation in Belgium (Rupelian, Early Oligocene). *Palaeo Publishing an Library, Palaeontos* 12.
 Nyst, P.H., 1835. Tableau des fossiles de la province de Limbourg. In: Vander Maelen, Ph., *Dictionnaire géographique du Limbourg*, Bruxelles.
 Nyst, P.H., 1845. Description des coquilles et des polyptiers fossiles des terrains tertiaires de la Belgique. Bruxelles.

*Johnny Laporte, email: johnny.laporte@skynet.be

